

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**De Nieuwe En Naauwkeurige Neederlandse Hovenier,
Onderwyzende hoe hier te Lande, onder dit Climaat een
Thuin, met zyn Parken, Paaden, Glintingen en Heiningen
wel zal aangeleid, en hoe de Boomen aan ...**

Te Leyden, 1735

Kweekery der stekken, en uitloopen van de Queen

[urn:nbn:de:bsz:31-139361](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-139361)

II. HOOFDPUNT,

Van de Kweekery der flekken, en uitloopen van de Queen.

LEERLING.

L Eerd my, verfoek ik UE, wat gy door flekken, en uitloopen van de Quee verstaat?

ERVAARE.

Ik zal uw zeggen, dat ik door het flek versta, Takjes, die regt, effen, en van een mild of weelig gewasch zyn, die uit de voornaamste of meesteresse Takken spruiten, van het lighaam of hals, of 't best en 't sterkste van den boom, takjes, lot, of schot, of spruit van het selve jaar, genaamd, daar zyn 'er van twee, en van drie jaar, tot de dikte van een duim, in de rondte, of wat minder in den diameter, dewelke de bekwaamste zyn indien zy glad en regt zyn, om in weinig jaaren, schoone boomen te maaken:

Door uitloopen versta ik, looten, of uitwerpsels, van de wortel der Queeboom, die men van de Moeder afneemd, met al de wortel die zy hebben, en deese vatten het best wortel, en daar van is de Kweekery het eerst in staat, om geënt te werden.

Om Kweekeryen van flek of uitloop van de Queen te maaken, zo verkieft, een vierkant bed, daar de grond goed van is, dat's te zeggen, niet te dor of droog, want de Queen willen een vrye grond, en een weinig vogtig; deeze grond, moet gy mesten met oude mest, die al wat verteerd is, in October en November, laten omspitten, ruim een voet diep, (met de *pel à gril*, dat een soort van een spaa is, die wel na een rooster gelykt, die by de Francen gebruikt werd, en by ons een yfere vork met tanden, de boedschap is, om de Aarde mul te maken) het zelve terdeegen omkeerende, zo dat de mest wel ondergespit werd, dat om twee reedenen moet geschieden, eerst, om dat die ouwe mest, niet wel ondergespit zynde, menigte van hairwortels aan deeze Plantsoenen zou doen maaken, op de boove grond van de aarde, zoo dat men ze wel een halv voet van onderen, of van de Penwortel zou moeten affnoeyen, wanneer men die wilde verplanten. Ten

voort-

HOOVEN EN THUYNEN. 25

voortbrengen, dat aan de kweekery feer schadelyk, en moeyelyk is, gelyk ik u heb aangewefen, van de behandeling der Pitten spreekende.

Ik zeg daarenbooven, dat dit diep en effen moet gefpit werden, en daarom met de vork moet gedaan werden, het werk gaat daar wel zo gaauw niet mee, als met de fpaade, maar de vork is onvergelykelyk beter, om goede Entftammen te hebben.

Dit gedaan zynde, fult gy de winter laten over gaan, sonder daar aan te raaken, en halv February, de klouw eens over uw kweekplaats laten gaan, indien de aarde niet fagt genoeg is, vervolgens fult gy uwe ftekken fnyden, aan 't dikke einde digt by de ftam, met twee fneeden van het mes, en laten ze anderhalv voet lang, niets wegwerpente, want hoe klein de ftekken zyn, als zy de langte van anderhalv voet hebben, zyn zy goed, om apart en affonderlyk, en niet onder de groote gefeld te werden.

LEERLING.

Waarom wild UE de kleine van de grooten affonderen in de kweekery?

ERVAARE.

Om dat de groote, gelyk ik gefegd heb, fterker groeyen, en door haar wafchdom de kleine befchadigen; Daar enboven, om dat fy eerder bekwaam zyn om geënt te werden, fo zouden zy niet gelyk aankoomen, en men zoude die in het zelfde jaar niet kunnen opneemen.

Uwe ftekken dus op een gelyke hoogte afgefnoeid zynde, fult gy de kleine byfonder fetten, waar toe gy een lyn fult spannen in dewelke gy knoopen kund maaken, of andere kenteekens, een voet van malkander, en by ider teeken fult gy een gat van een voet diep laaten maaken, met een stok, wortel yfer, of plant yzer, daar drie mannen aan te pas kunnen koomen, twee om de gaaten te maaken, en een om 'er de ftekken in te fteeken: Die de gaaten maaken, kunnen de lynen drie voeten van malkander spannen, op dat de reyen, der Plantfoenen, drie voeten breed van malkander ftaan.

Al uw ftekken geplant zynde, zult gy ze een voor een, doorloopen, om ze met de fijnfte en droogfte aarde te voorfien, op dat fy vast ftaan, en 'er het water niet in blyft ftaan, en indien gy

D

de

den zelve dag de Aarde een weinig laat omroeren, dat sal maar zo veel te beeter zyn, want als 'er op deeze vastgetrapte Aarde Reegen kwam te vallen, zou zy zo sterk sluiten, dat zy lang werk zoude hebben, om hersteld te werden, dus kan men dit werk niet te gauw doen, voornaamentlyk, als 't een mooye drooge dag is, en de aarde niet te nat, of te droog, is.

Wat de verder behandeling belangd, die is dezelve, met de Zaaylingen, men moet ook in maand van Mey, alle de uitspruitsels om laag wegneemen, en 'er maar een of twee om hoog laaten, om het zap te laten klimmen, want de natuur is nooit leedig, en het sap geen takjes te voeden hebbende, zoude zig in de wortel besluiten, zonder hoger te klimmen, en dus zou eindelyk de Stam verdroogen, by gebrek van voedzel, ik meen niet dat men deeze takjes om hoog zoulaaten, om daar op te Enten, want 'tis beeter op de stam te Enten, en zo laag als moogelyk is.

LEERLING.

Maar waarde Heer, de uitloopen, ter oorzaak van haar wortels, kunnen niet in gaaten geplant werden, die met het wortelyster gemaakt werden, gelyk de stekken.

ERVAARE.

Gy hebt gelyk, men moet ze op rey en greppen planten, met verteerde mist onder en boven de wortel, op die manier als ik u de Zaaylingen heb leeren planten: En de behandeling, zo der uitloopen, als der Stekken, en als der Zaaylingen, moet alde zelve zyn, gelyk ik u gezegd heb, en ziet daar de gemeene manier om Enteryen van Queen te maaken.

Nu wil ik u een manier leeren, om een Entery te maaken, die vry wat voordeeliger zal zyn, op deeze wys, gy moet de voorszede stekken of uitloopen, twee voeten op de Rey, en de Reyen vier voeten van malkander maaken. Daar zyn weinig Enteniers of Thuinlieden, die haar Quee-plantzoenen zoo wyd stellen, te meer, om dat zy haar Entery maar twee of drie jaeren willen laaten staan, ten hoogsten, en die zy zo ras Enten als zy geplant is, het volgende jaar de Boomen wegneemende, daar zy haar weinig meede op haar voordeel verstaan, na my dunkt, hoewel zy het op de Menage van zuinige huishoudige schynen aan te leggen, met het klein beslag van land, dat zy aan een groote quantiteit van

HOOVEN EN THUYNEN. 29

van plantzoenen geeven, en dus land schynen uit te winnen, ik zal u een manier leeren, die buiten twyffel wel imand anders zo wel als ik in 't werk zal gesteld hebben, maar dien ik evenwel tot nog toe in geen Hooven of Thuynen heb gesien. Gy weet dat myn genegendheid is, niet alleen om het zeggen en de leerregels van een ander te volgen, maar om 'er nog 't een of 't ander by te voegen, gelyk ik hoop dat gy metter tyd zult doen, aan de leerlingen, die ik u nu geev: Want een Man, die verstand en genegendheid tot eenige kunst aanwend, werd wel haast bekwaam om veel uit te vinden, booven het gunt het geen hem zyn Meesters hebben kunnen leeren, en het gaat daar mede als met het Winterkoninkje in de gelykenis, die op de vleugelen van den Arend gedraagen, nog vier duimen hooger vloog.

Maar u langer te spreken van de nuttigheid van zo een Entery, zonder u het middel te leeren, zoude maar alleen goed zyn, om in u de lust om het weeten te vermeerderen, dat geensins myn voorneemen zoude begunstigen, dat niet anders tragt als om u goede en klare lessen te geeven, en geen lofspraken van de zaak die ik u wil onderwyzen; Daarom, als ik seg, dat reyen van de Queeplantzoenen vier voeten wyd moeten staan, en de planten twee voeten op de Rey, 't is om 'er ongelyk meer voordeel uit te trekken, als uit de gemeene Enteryen, in welke 't getal der geente plantzoenen, 't getal van die m'er in gezet heeft niet te booven gaat. En ik zal u doen bekennen, dat een Entery van een honderd Queen, niet missen zal voor het minst vierhonderd Entstammen uit te leveren en eeven zoo veel schoone stekken, alle twee jaaren.

LEERLING.

In der daad ik ben verwonderd, met UE te hooren zeggen, dat men uit een plantery van een honderd planten, alle twee jaaren vierhonderd Entstammen, en zo veel schoone stekken kan hebben, want UE hebt my geleerd, dat 'er op ieder stam maar eene occulatie moet staan, by gevolg, zo kan men volgens deeze reeden, maar zo veel Entstammen in een Entery hebben, als men daar planten heeft gezet. Wat de stekken belangd ik kan wel begrypen, dat als men daar een honderd plant, dat men 'er over twee jaaren weeder vier hondert kan byplanten, die UE zegd; maar dat deeze

zelve Entery alle twee jaaren vierhondert Entstammen, en dat veel jaaren agter een geevt, ik geloof dat dit een geheim is, dat weinig Enteniers weeten.

E R V A A R E .

't Is waar ik heb u geleerd, dat daar maar een occulatie, op ieder stammetje moet zyn maar dat besluit niet, dat men uit een Entery van honderd plantzoenen, geen vierhondert Enten zou kunnen hebben, behalven de vierhondert stekken, die ik zeg dat deeze zelve kweekery, indien zy wel onderhouden werd, ten minsten zal uitleveren, geduurende veele jaaren, zonder een nieuwe te planten.

L E E R L I N G .

Na dat ik begrypen kan, zo verschild die manier veel, van die men gebruikt, want het getal der stammen, maakt het getal der Enten, en als men die heeft weggenomen, moet men weder anderen in de plaats stellen indien men zyn kweekery wil vol hebben, maar UE doet my hoopen, dat UE my wilt leeren alle twee jaaren vier maal zo veel Entstammen te hebben, als 'er plantzoenen in de kweekery zullen zyn, en dat zy een gelyke veelheid, veele jaaren na den anderen zal kunnen geeven.

E R V A A R E .

Om u leerluff niet langer op te houden, zal ik u zeggen, dat men om daar in te gelukken, in de maand van February moet plant ten, gelyk ik u reeds van de Zaaylingen gesegd heb, ik spreek alleen van Queen, twee voeten op de rey, en de reien vier voeten van malkander, en in de maand van February van het volgende jaar, sult gy de plantsoenen, gelyks de grond affnoeyen, en den zelve dag indien het weesen kan, de tusschen ruymte laten omspitten, die kweekery zal niet nalaten een menigte van spruiten uit te werpen, uit welke gy in de volgende maand van Mey van 't zelve jaar, drie of vier van de welgemaakste, en sterkste of weeligste van ider plant sult verkiesen, voorsigtig de andere wegnehmende; waar na gy wederom eens moet laten spitten, ter oorzaak van de vastgetrapte aarde.

De gezegde uitwerpsels zullen van dag tot dag sterk uitloopen, dewelke men halv Juny eens moet gaan besoecken, om alle de kleine Takjes die sy een halv voet boven de grond zullen gemaakt hebben, af te plukken, of te snoeyen, en vervolgens m'er een ander
werk

HOOVEN EN THUYNEN. 29

werk aandoen, een Ezels rug maakende, of aanhoogende langs de reyen, op zoodanige wys, dat de gefegde uitloopen ruim een half voet hoog bedekt zyn, indien men krooft of 't een of 't ander konde krygen dat soude goed zyn, om deefe veuren daer vier duimen dik zo vers meede te dekken, dat is uytnemend om deefe uitloopen fris en sappig te houden, en door dit middel bekwaam om te Occuleeren.

In de volgende maand van July, moet men ze Occuleeren, met het afgaan van de Maan, een duim boven de grond, of ze laag als moogelyk is, indien 'er eenige uitloopen zyn, die niet sterk genoeg zyn, daar moet men meede wagten, tot de volgende maand van Augustus, want dan moet men dog evenwel weeder koomen, en een revuë of herschouwing doen, van alle de Occulatiën van July, om de band los te maaken, en weer te Occuleeren die niet gevat hebben, gelyk ik u zal zeggen wanneer wy van het Occuleeren sullen spreken.

LEERLING.

Dat ik UE niet in uw Reeden val, myn Heer, ik heb wel hooften zeggen, dat men niet eer als in Augustus Occuleerd; ondertusschen volgens het geen gy my leerd, zo kan men dat ook in de maand van July doen.

ERVAARE.

Daar in begaan de meeste Enteniërs een groote misflag; Nadien zy niet alleen tyd verliefen met het Occuleeren uyt te stellen, tot Augustus. Maar nog veel Occulatiën, die in de maand van Augustus niet kunnen vatten, die mogelyk beeter gelukt zouden hebben in July. En 't is gewisselyk, een groot voordeel de gefegde uitloopen, weer te kunnen Occuleeren, te meer om dat so een Occulatie, die in July niet zal gelukt hebben, zeer wel vatten zal, in Augustus, behalven dat die veel te Enten of Occuleeren heeft, zyn tyd moet waarnemen: En dese voorförg is volstrekt noodfakelyk, om alle de enten of occulatiën in het selve jaar aan te kweeken.

LEERLING.

Maar waarom dese uytloopen weer geocculeerd? wiens Occulatie nog niet uitspruit nog teeken geeft, of sy wel of kwalyk zyn gelukt.

D 3

Gy

ERVAARE.

Gy bedriegd u, want d'Occulatie van Juny geeft in min dan drie weeken, goede of kwade hoop, dat nog klaarder blykt, als men in Augustus het bandje los snyd, gelyk ik u zal leeren.

En om tot onse Redevoering weer te keeren, aangaande het voordeel dat men van zo een Entery kan hebben, gelyk ik uw zo even heb gezegt; Zo moet gy weeten, dat de uytloopen die ten getal van drie of vier op ieder plant zullen zyn, den een min den ander meer, een half voet aangehoogd zynde, niet zullen naalaten in 't selve jaar veel wortels te maaken, gelyk dat den aard, en eigenschap van de Queen is, en ider van dese geocculeerd zynde, zo kund gy wel begrypen, dat men zo veel geocculeerde plantsoenen zal hebben, als de Entery uitloopen.

Men moet aanmerken, dat men na de Occulatie van July en Augustus, de affnoeying moet uitstellen, tot de maand van February van het volgende jaar, die dan geschieden moet vier duymen boven d'Occulatie en dit afgesnoeide is goed voor stekken, dat een tweede voordeel is, gy sult ze behandelen op deselve wys, als ik u zal aanwyzyn, de Enten op de Queë te behandelen, en op 't einde van February van het volgende jaar, sult gy ze na by de Occulatie affnoeyen, gelyk ik u zal leeren wanneer wy van het Occuleeren zullen spreken, op dat het sâp van April, de plaats bedekt of doet omzoomen, verders by een mooye dag van deselve maand February, of zo gy de tyd hebt, den zelve dag, dat gy dese snoeying hebt gedaan, sult gy al de aarde van haar wortels wegnemen sonder die te schenden, tot aan de moerwortel, en met het snoeimes met al haar wortels handig opneemen, om verders in de Entery verplant te werden, op die manier als ik u geleerd heb.

U kweekery sal niet nalaten in de volgende maand April nog meer uitloopen te maaken, als het eerste jaar, en dus vervolgens al meer en meerder alle twee jaren, daar men een wonderlyk voordeel mede kan doen door het ontelbaar getal van Entstammen, met weinig onkosten, gy sult my na dit alles wel bekennen, dat dit een middel is, om in weinig tyd, so veel Peeren te hebben, als men soude wenschen voor sig selfs, en om aan Vrienden te vereren en meede te deelen.